

Warszawa, 19 września 2008 r.

**STANOWISKO STRONY RZĄDOWEJ
POWSTAŁE W WYNIKU PRAC POŁĄCZONYCH ZESPOŁÓW PROBLEMO-
WYCH TRÓJSTRONNEJ KOMISJI
DS. SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH DS. UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH
ORAZ POLITYKI GOSPODARCZEJ I RYNKU PRACY**

I. Prace w szczególnych warunkach

Stanowisko strony rządowej	Stanowisko Związku Zawodowego Pracowników Zakładów Przeróbki Mechanicznej Węgla w Polsce „PRZERÓBKA” - OPZZ
Definicja prac:	
Prace w szczególnych warunkach to prace – związane z czynnikami ryzyka, o których mowa niżej - wykonywane w szczególnych warunkach środowiska pracy, determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi, które mimo zastosowania środków profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej stawiają przed pracownikami wymagania przekraczające poziom ich możliwości, ograniczony w wyniku procesu starzenia jeszcze przed osiągnięciem wieku emerytalnego, w stopniu utrudniającym ich pracę na dotychczasowym stanowisku; wykaz prac w szczególnych warunkach określa załącznik do ustawy - wykaz prac w szczególnych warunkach	Uwagi jak niżej.
Czynniki ryzyka w szczególnych warunkach pracy, które z wiekiem mogą z dużym prawdopodobieństwem spowodować trwale uszkodzenie zdrowia są związane z następującymi rodzajami prac:	
1) w szczególnych warunkach determinowanych siłami natury: a) prace pod ziemią; b) prace na wodzie; c) prace pod wodą; d) prace w powietrzu.	
2) w szczególnych warunkach determinowanych procesami technologicznymi: a) prace w warunkach gorącego mikroklimatu; b) prace w warunkach zimnego mikroklimatu; c) bardzo ciężka praca fizyczna; d) prace w warunkach podwyższonego ciśnienia atmosferycznego; e) ciężka praca fizyczna związana z bardzo dużym obciążeniem statycznym wynikającym z konieczności pracy w wymuszonej, niezmiennej pozycji ciała.	Podtrzymujemy swą uwagę zgłoszoną w trakcie posiedzenia Zespołu Ekspertów Medycyny i Ochrony Pracy przez Sławomira Łukasiewicza i Andrzeja Cekierę w dniu 19.06.2008 r.: „Zgodnie z przyjętą definicją prac w szczególnych warunkach – uzgodnioną w czerwcu 2008, zachodzi konieczność teksatynowego wymienienia wszystkich czynników ryzyka zawodowego występujących w środowisku pracy, które dopiero później oceniane byłyby przez specjalnie do tego powołane Zespoły pod kątem stwierdzenia, czy pomimo zastosowania środków profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej, stawiają one przed pracownikami

	<p>wymagania przekraczające poziom ich możliwości, ograniczony w wyniku naturalnego procesu starzenia się, jeszcze przed osiągnięciem wieku emerytalnego, w stopniu utrudniającym ich pracę na dotychczasowym stanowisku.”.</p> <p>Uzasadnienie: Jakikolwiek ograniczanie czynników ryzyka zawodowego przez Zespół na obecnym etapie obarczone jest błędem niemożliwości oceny ich wszystkich skutków oddziaływania na życie i zdrowie pracowników w środowisku pracy.</p> <p>Równocześnie podtrzymujemy swoje zdanie odrębne w formie pewnego kompromisu, aby do czynników ryzyka w szczególnych warunkach pracy, które z wiekiem mogą z dużym prawdopodobieństwem spowodować trwałe uszkodzenie zdrowia uwzględnić następujące czynniki:</p> <ul style="list-style-type: none"> - hałasu powyżej 90 dB, - pracy zmianowej nocnej, - ciężka pracy wykonywana poza pomieszczeniami zamkniętymi.
--	--

Wykaz prac w szczególnych warunkach

Lp.	Rodzaj prac	Stanowisko Związku Zawodowego Pracowników Zakładów Przeróbki Mechanicznej Węgla w Polsce „PRZERÓBKA” - OPZZ
1.	Prace bezpośrednio przy przeróbce mechanicznej węgla oraz rud metali lub ich wzbogacaniu.	<p>Wniosek: Mając na względzie fakt umiejscowienia szczególności pracy wykonywanej bezpośrednio przy przeróbce mechanicznej węgla w zakładach górniczych uprawniającej do skróconego wieku emerytalnego w stosunku do powszechnie obowiązującego o 10 lat, o czym świadczy zapis § 8a rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, to wnosimy o utrzymanie tego prawa w projektowanej ustawie o emeryturach pomostowych na zasadzie dodania w art. 9, kolejnego pkt</p>

Lp.	Rodzaj prac	Stanowisko Związku Zawodowego Pracowników Zakładów Przeróbki Mechanicznej Węgla w Polsce „PRZERÓBKA” - OPZZ
		<p>3) w brzmieniu:</p> <p>„3) ma okres pracy w szczególnych warunkach wymienionych w pkt 1 załącznika nr 1 do ustawy, wynoszący odpowiednio, co najmniej 10, 15 lub 20 lat.”.</p> <p>Uzasadnienie: Dotychczasowy § 8a rozporządzenia RM z 1983 r. stanowi, że: Pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie B dziale IV poz. 8 i 9, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:</p> <p>1) osiągnął wiek emerytalny: 50 lat - kobieta i 55 lat mężczyzna - w czasie zatrudnienia lub w ciągu 5 lat od ustania zatrudnienia,</p> <p>2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 20 lat przy pracach wymienionych w wykazie B dziale IV poz. 8 i 9.</p> <p>Jak można zauważyć wymagany okres zatrudnienia w warunkach szczególnych wynosi 20 lat. Natomiast zgodnie z § 8 tego rozporządzenia, który również odnosi się do działu IV wykazu B, wymagany okres pracy wykonywanej w szczególnych warunkach wynosi 10 lat, który odnosi się do przeróbkarzy zatrudnionych bezpośrednio przy produkcji ołowiu i kadmu oraz przetwórstwie tych metali.</p> <p>Ponadto w wykazie A działu I. W Górnictwie, pod pozycją 5 wymieniona jest: Przeróbka mechaniczna węgla. Tym samym zgodnie z § 4 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia, okres wymagany pracy w szczególnych warunkach wynosi 15 lat. Stąd zasadne jest wprowadzenia</p>

Lp.	Rodzaj prac	Stanowisko Związku Zawodowego Pracowników Zakładów Przeróbki Mechanicznej Węgla w Polsce „PRZERÓBKA” - OPZZ
		<p>nowego pkt 3 do art. 9 w brzmieniu przez nas proponowanym, który uwzględnia okresy pracy w szczególnych warunkach w sposób odpowiedni, a więc z podziałem na 10, 15 i 20 lat.</p> <p>Z kolei w wykazie B działu IV tego rozporządzenia obok takich prac jak:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Prace wykonywane bezpośrednio przy przetwórstwie azbestu. 2. Prace wykonywane bezpośrednio przy produkcji ołowiu i kadmu oraz przetwórstwie tych metali. 3. Prace przy procesach technologicznych związanych z wytwarzaniem aluminium 4. Prace rybaków morskich. 5. Prace nurków. 6. Prace ratowników w Górskim Ochotniczym Pogotowiu Ratunkowym. 7. Prace wykonywane bezpośrednio przy produkcji wyrobów krzemionkowych w Chrzanowskich Zakładach Materiałów Ogniotrwałych "Chrzanów" oraz przy produkcji mas, mlew i zapraw krzemionkowych w Kopalni i Zakładzie Wzbogacania Kwarcytu "Bukowa Góra" w Łącznej i w Zakładzie "Jęglowa" w Jęglowej. 8. Prace wykonywane bezpośrednio przy udostępnianiu i wydobywaniu węgla brunatnego na odkrywcę. <p>- wymienione są w poz. 9. Prace wykonywane bezpośrednio przy przeróbce mechanicznej węgla w zakładach górniczych lub praca górnicza w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym</p>

Lp.	Rodzaj prac	Stanowisko Związku Zawodowego Pracowników Zakładów Przeróbki Mechanicznej Węgla w Polsce „PRZERÓBKA” - OPZZ
		<p>górników i ich rodzin.</p> <p>Jak można zauważyć wykaz B również obejmuje w działach od I - III, prace na statkach żeglugi powietrznej, w portach morskich oraz prace gorące w hutach żelaza i stali oraz hutach metali nieżelaznych. W projektowanej ustawie wszystkie te prace są wymienione w artykułach od 6 do 10, które mają uprawniać do emerytury pomostowej po osiągnięciu wieku emerytalnego wynoszącego odpowiednio: 50 lat - kobieta i 55 lat mężczyzna. Dlatego w pełni zasadne jest, aby w tej grupie również ujęte zostały prace, o których mowa w pkt 1 załącznika nr 1 do ustawy, które powinny mieć następujące brzmienie:</p> <p>"Prace przy przeróbce i wzbogacaniu węgla, rud, ropy, gazu, soli i odsalaniu wód dołowych związane z obsługą, konserwacją i naprawą maszyn i urządzeń oraz kontrolą procesów technologicznych, a także składowaniem i ekspedycją produktów finalnych i ubocznych wraz z bezpośrednim nadzorem tych prac".</p>
2.	Prace udostępniające lub eksploatacyjne związane z urabianiem minerałów skalnych.	
3.	Prace pod ziemią bezpośrednio przy drażeniu tuneli w górotworze ¹ .	
4.	Prace bezpośrednio przy zalewaniu form odlewniczych, transportowaniu naczyń odlewniczych z płynnym, rozgrzanym materiałem (żeliwo, staliwo, metale nieżelazne i ich stopy).	
5.	Prace bezpośrednio przy ręcznej obróbce wykańczającej odlewy: usuwanie elementów układu wlewowego, ścinanie, szlifowanie powierzchni odlewów oraz ich malowanie na gorąco.	
6.	Prace bezpośrednio przy obsłudze wielkich pieców oraz pieców stalowniczych lub odlewniczych.	
7.	Prace murarskie bezpośrednio w piecach hutniczych, odlewniczych, bateriach koksowniczych oraz w piecach do produkcji materiałów ceramicznych.	

Lp.	Rodzaj prac	Stanowisko Związku Zawodowego Pracowników Zakładów Przeróbki Mechanicznej Węgla w Polsce „PRZERÓBKA” - OPZZ
8.	Prace bezpośrednio przy ręcznym zestawianiu surowców lub ręcznym formowaniu wyrobów szklanych w hutnictwie szkła.	
9.	Prace bezpośrednio przy kuciu ręcznym w kuźniach.	
10.	Prace bezpośrednio przy obsłudze agregatów i urządzeń do produkcji metali nieżelaznych.	
11.	Prace bezpośrednio przy obsłudze ciągów walcowniczych: przygotowanie, dozorowanie pracy walców lub samotoków, ingerencja przy wypadaniu i zaklinowaniu materiałów.	
12.	Prace przy obsłudze dźwignic bezpośrednio przy wytapianiu surowki, stopów żelaza lub metali nieżelaznych.	
13.	Prace bezpośrednio przy produkcji koksu w bateriach koksowniczych.	
14.	Prace bezpośrednio przy wypychaniu koksu z baterii koksowniczych, gaszeniu lub sortowaniu koksu.	
15.	Prace bezpośrednio przy produkcji materiałów formierskich lub izolacyjno – egzotermicznych używanych w odlewnictwie i hutnictwie.	
16.	Prace bezpośrednio przy ręcznym załadunku lub wyładunku pieców komorowych wyrobami ogniotrwałymi.	
17.	Prace bezpośrednio przy ręcznym załadunku lub rozładunku gorących wyrobów ceramicznych.	
18.	Prace bezpośrednio przy formowaniu wyrobów ogniotrwałych wielkogabarytowych przy użyciu ręcznych narzędzi wibracyjnych.	
19.	Prace przy ręcznym formowaniu, odlewaniu, czyszczeniu lub szkliwieniu wyrobów ceramicznych.	
20.	Prace nurka lub kesoniarza, prace w komorach hiperbarycznych.	
21.	Prace dokerów bezpośrednio przy przeładunku w ładowniach statku.	
22.	Prace rybaków morskich.	
23.	Prace na statkach żeglugi morskiej.	
24.	Prace na morskich platformach wiertniczych.	
25.	Prace w powietrzu wykonywane na statkach powietrznych przez personel pokładowy	
26.	Prace bezpośrednio przy obsłudze urządzeń wiertniczych i wydobywczych przy poszukiwaniu złóż ropy naftowej i gazu ziemnego.	
27.	Prace bezpośrednio przy obróbce odwiertów w górnictwie otworowym: ropy naftowej, gazu ziemnego i siarki.	
28.	Prace bezpośrednio przy obsłudze urządzeń wiertniczych i wydobywczych w górnictwie otworowym siarki.	
29.	Prace bezpośrednio przy spawaniu łukowym lub cięciu termicznym w pomieszczeniach o bardzo małej kubaturze, z utrudnioną	

Lp.	Rodzaj prac	Stanowisko Związku Zawodowego Pracowników Zakładów Przeróbki Mechanicznej Węgla w Polsce „PRZERÓBKA” - OPZZ
	wentylacją, (podwójne dna statków, zbiorniki, rury itp.).	
30.	Prace bezpośrednio przy malowaniu, nitowaniu lub montowaniu elementów wyposażenia w pomieszczeniach o bardzo małej kubaturze z utrudnioną wentylacją (podwójne dna statków, zbiorniki, rury, itp.).	
31.	Prace wewnątrz cystern, kotłów, a także zbiorników o bardzo małej kubaturze po substancjach niebezpiecznych.	
32.	Prace przy ręcznym układaniu nawierzchni bitumicznej.	
33.	Prace bezpośrednio przy przetwórstwie materiałów zawierających azbest lub prace rozbiórkowe związane z ich usuwaniem.	
34.	Prace garbarskie bezpośrednio przy obróbce mokrych skór.	
35.	Prace bezpośrednio przy zrywce lub ręcznej ścinie drzew przenośną pilarką z piłą łańcuchową.	
36.	Prace w pomieszczeniach o narzuconej technologii temperaturze powietrza poniżej 0°C.	
37.	Prace tancerzy zawodowych związane z bardzo ciężkim wysiłkiem fizycznym.	

¹ Bez prac ujętych w art. 50c ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353, z późn. zm.).

O kwalifikacji prac, jako prac w szczególnych warunkach, decydowały - w odniesieniu do określonych czynników ryzyka determinowanych procesami technologicznymi - następujące pojęcia i parametry:

Bardzo ciężka praca fizyczna - praca powodująca w ciągu zmiany roboczej efektywny wydatek energetyczny u mężczyzn - powyżej 8400 kJ a u kobiet - powyżej 4600 kJ.

Ciężka praca fizyczna - praca powodująca w ciągu zmiany roboczej efektywny wydatek energetyczny u mężczyzn - powyżej 6300 kJ a u kobiet - powyżej 4200 kJ.

Uwaga: W trakcie prac Zespołu Ekspertów Medycyny i Ochrony Pracy zostały ustalone wartości kcal, które w przeliczeniu na kJ nie odpowiadają wartości wynikającym z przeliczeń kcal na kJ. Dlatego zwracamy uwagę, że z prostego przeliczenia kcal na kJ wynika, że wartości podane przy wyżej wymienionych pracach w przypadku nie posługiwania się wydatkiem energetycznym określonym w kcal, a jedynie w kJ powinny mieć następujące wartości:

- 8374 kJ, co odpowiada 2000 kcal, a nie 8400 kJ (różnica 26 kJ),
- 6280 kJ, co odpowiada 1500 kcal, a nie 6300 kJ (różnica 20 kJ),
- 4187 kJ, co odpowiada 1000 kcal, a nie 4200 kJ (różnica 13 kJ).

Praca w mikroklimacie gorącym - praca wykonywana w pomieszczeniach, w których wartość wskaźnika obciążenia termicznego WBGT wynosi 28 °C i powyżej, przy wartości tempa metabolizmu pracownika powyżej 130 W/m².

Praca w wymuszonej pozycji ciała - praca wymagająca znacznego pochylecia i/lub skręcania pleców przy jednoczesnym wywieraniu siły powyżej 10 kg dla mężczyzn i 5 kg dla kobiet (wg metody OWAS – pozycja kategorii 4) przez co najmniej 50% zmiany roboczej.

II. Prace o szczególnym charakterze

Stanowisko strony rządowej	Stanowisko Związku Zawodowego Pracowników Zakładów Przeróbki Mechanicznej Węgla w Polsce „PRZERÓBKA” - OPZZ
Definicja prac:	
Prace o szczególnym charakterze to prace wymagające szczególnej odpowiedzialności oraz szczególnej sprawności psychofizycznej, których możliwość należytego wykonywania w sposób niezagrażający bezpieczeństwu publicznemu, w tym zdrowiu lub życiu innych osób, zmniejsza się przed osiągnięciem wieku emerytalnego na skutek pogorszenia sprawności psychofizycznej, związanego z procesem starzenia; wykaz prac o szczególnym charakterze określa załącznik do ustawy – wykaz prac o szczególnym charakterze.	

Wykaz prac o szczególnym charakterze

Lp.	Rodzaj prac	Stanowisko Związku Zawodowego Pracowników Zakładów Przeróbki Mechanicznej Węgla w Polsce „PRZERÓBKA” - OPZZ
1.	Prace pilotów ¹ statków powietrznych.	
2.	Prace kontrolerów ruchu lotniczego.	
3.	Prace mechaników lotniczych związane z bezpośrednią obsługą potwierdzającą bezpieczeństwo statków powietrznych na płycie lotniska.	
4.	Prace nawigatorów na statkach morskich oraz pilotów morskich.	
5.	Prace maszynistów ² pojazdów trakcyjnych i kierowników pociągów.	
6.	Prace bezpośrednio przy ustawianiu drogi przebiegu pociągów i pojazdów metra ³ .	
7.	Prace funkcjonariuszy straży ochrony kolei.	
8.	Prace kierowców autobusów, trolejbusów oraz motorniczych tramwajów w transporcie publicznym.	
9.	Prace kierowców pojazdów uprzywilejowanych.	
10.	Prace kierowców pojazdów przewożących towary niebezpieczne ⁴ .	
11.	Prace operatorów reaktorów jądrowych.	

12.	Prace operatorów żurawi wieżowych, do obsługi których wymagane są uprawnienia kategorii IŻ lub równorzędne oraz dźwignic portowych lub stoczniowych.	
13.	Prace przy bezpośrednim sterowaniu procesami technologicznymi mogącymi stwarzać zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej ze skutkami dla bezpieczeństwa publicznego.	

Lp.	Rodzaj prac	Stanowisko Związku Zawodowego Pracowników Zakładów Przeróbki Mechanicznej Węgla w Polsce „PRZERÓBKA” - OPZZ
14.	Prace bezpośrednio przy produkcji materiałów wybuchowych, środków strzałowych, wyrobów pirotechnicznych oraz ich konfekcjonowaniu.	
15.	Prace bezpośrednio przy sterowaniu blokami energetycznymi wytwarzającymi energię elektryczną lub ciepłą.	
16.	Prace elektromonterów bezpośrednio przy usuwaniu awarii oraz eksploatacji napowietrznych sieci elektroenergetycznych w warunkach prac pod napięciem.	
17.	Prace członków zespołów ratownictwa medycznego.	
18.	Prace członków zawodowych ekip ratownictwa (chemicznego, górskiego, morskiego, górnictwa otworowego).	
19.	Prace członków zakładowych jednostek ochrony przeciwpożarowej uczestniczących bezpośrednio w akcjach ratowniczych.	
20.	Prace nauczycieli, wychowawców i innych pracowników pedagogicznych zatrudnionych w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, młodzieżowych ośrodkach socjoterapii, ośrodkach szkolnowychowawczych, schroniskach dla nieletnich oraz zakładach poprawczych ⁶ .	
21.	Prace personelu sprawującego opiekę nad mieszkańcami domów pomocy społecznej dla przewlekle psychicznie chorych, niepełnosprawnych intelektualnie dzieci i młodzieży lub dorosłych ⁷ .	
22.	Prace personelu medycznego oddziałów psychiatrycznych i leczenia uzależnień w bezpośrednim kontakcie z pacjentami ⁸ .	
23.	Prace personelu medycznego w zespołach operacyjnych dyscyplin zabiegowych i anestezjologii w warunkach ostrego dyżuru.	

¹ pilot, instruktor.

² maszynista pojazdów trakcyjnych, maszynista instruktor, maszynista zakładowy, maszynista wieloczynnościowych i ciężkich maszyn do kolejowych robót budowlanych i kolejowej sieci trakcyjnej, pomocnik maszynisty pojazdów trakcyjnych.

³ dyżurny ruchu, nastawniczy, manewrowy, ustawiacz, zwrotniczy, rewident taboru bezpośrednio potwierdzający bezpieczeństwo pociągu, dyspozytor ruchu metra, dyżurny ruchu i stacji metra.

⁴ wymagające oznakowania pojazdu tablicą ostrzegawczą barwy pomarańczowej, zgodnie z przepisami ADR.

⁵ zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 30 grudnia 2002 r. w sprawie poważnych awarii objętych obowiązkiem zgłoszenia do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2003 r. Nr 5 poz. 58).

⁶ zgodnie z przepisami ustawy z dnia 26 października 1982 o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz.U. z 2002, Nr 11, poz. 109 z póź. zm.).

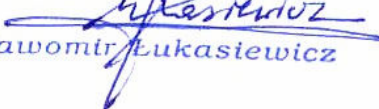
⁷ zgodnie z przepisami ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2008 r. Nr 115, poz. 728).

⁸ zgodnie z przepisami ustawy z dnia 19 października 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. Nr 111, poz. 535, z póź. zm.).

Oczywiście uwag i wniosków mamy jeszcze więcej w tym między innymi dwie generalne:

- 1. Emerytury wcześniejsze (pomostowe) nie mogą być z założenia ustawowego świadczeniami wygasającymi, gdyż tak długo, jak w środowisku pracy występują czynniki ryzyka determinowane zarówno siłami natury oraz procesami technologicznymi, to tak długo muszą funkcjonować uprawnienia emerytalne ograniczające aktywność zawodową pracowników zatrudnionych w tych warunkach.**
- 2. Ustanowienia powinna być tzw. „opcja zerowa”, sankcjonująca utrzymanie dotychczasowych uprawnień emerytalnych dla wszystkich osób zatrudnionych przed dniem 1 stycznia 1999 r. w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze zarówno w zakresie zasad ich nabywania, jak i obliczania oraz wypłacania świadczeń emerytalnych.**

Za Związek

ZWIĄZEK ZAWODOWY PRACOWNIKÓW ZAKŁADÓW
PRZETWÓRKI MECHANICZNEJ WĘGLA W POLSCE
"PRZETWÓRKA"
PRZEWODNICZĄCY
ZARZĄDU KRAJOWEGO

Sławomir Łukasiewicz